

Prilagodljiva izgradnja mira u 21. stoleću

Cedric de Coning, Rui Saraiva & Ako Muto, (eds.), *Adaptive Peacebuilding: A New Approach to Sustaining Peace in the 21st Century*, Palgrave Macmillan, Springer Nature, Cham, Switzerland, 2023, 344.

Unipolarna era, koju karakteriše liberalni globalni poredak predvođen Sjedinjenim Američkim Državama, jenjava. Još uvek je neizvesno šta bi to moglo da je zameni, ali čini se da je sledeća faza međunarodnih odnosa i međunarodne politike multipolarna era, u kojoj će nekoliko država imati mogućnosti i forme moći dovoljne da spreče bilo koju od ostalih da dominiraju globalnim poretkom. Još jedna nova karakteristika ove svojevrsne tranzicije u međunarodnoj politici je da i nedržavni akteri, mogu da izvrše značajan uticaj na globalni sistem u vezi sa pitanjima u kojima imaju značajne kapacitete ili sposobnosti. Ove promene na nivou globalnog međunarodnog sistema imaju implikacije i na međunarodnu izgradnju mira. I u ovoj oblasti se dešavaju velike promene, jer međunarodna izgradnja mira doživljava pragmatičan zaokret. Naime, doba liberalnog idealizma jenjava jer se pojavljuju novi pristupi izgradnji mira. Jedan takav pristup u nastajanju nazvan je adaptivna (prilagodljiva) izgradnja mira. Koncept osvetljava domete izgradnje mira potpunije razvijene, a nadovezuje se na znanje generisano u raznim oblastima. Koncept je alternativa neoliberalnom pristupu koji dominira u izgradnji mira u poslednje tri decenije.

Autori podsećaju da je "liberalna izgradnja mira" zapravo jedna vrsta eksperimenta kojim se "presađuju" zapadni modeli socijalne, političke i ekonomske organizacije u ne-zapadne regione, kako bi se postigao "mir", te da su u posthladnoratovskoj eri čak predstavljali kompas za intervencije zapadnih zemalja za izgradnju mira u ne-zapadnim regionima. Ocenjuje da su ovi modeli često pogoršavali socijalne ili ekonomske tenzije, stvarali političke i društvene institucije, koje su bile prividno demokratske, te da u takvim uslovima odsustvo rata širokih razmera pre znači "privremeno primirje", nego suštinsku verziju mira.

Sasvim suprotno nametnutim liberalnim projektima izgradnje mira, koji su osmišljeni i implementirani u skladu sa normama i vrednostima spoljnih aktera, adaptivni pristup izgradnji mira omogućava lokalnim društvenim

zajednicama da razviju sopstvene institucije i sisteme, koji su u skladu sa njihovom istorijom, kulturom i sveukupnim kontekstom.

Ovaj pristup izgradnji mira fokusira se na sredstva ili procese i otvoren je za tumačenja mira koje uvažavaju sve specifičnosti i kontekste okruženja. Predstavlja pristup u kojem mirovne snage, blisko saradujući sa zajednicama i stanovništvom pogođenim sukobom, aktivno učestvuju u strukturnim procesima za održavanje mira, koristeći induktivnu metodologiju iterativnog učenja i prilagođavanja. Pristup adaptivne izgradnje mira obuhvata neizvesnost, fokusira se na procese, a ne na krajnja stanja, i ulaže u otpornost lokalnih i nacionalnih institucija kako bi promovisali promene.¹ Teorijske postavke koncepta postavio je profesor Sedric de Coning (*Cedric de Coning*), koji je profesor istraživač u istraživačkoj grupi o miru, sukobima i razvoju na Institutu NUPI (Norwegian Institute of International Affairs). Profesor se trideset godina bavi istraživanjem i savetovanjem o politici, obuci i obrazovanju u oblastima rešavanja sukoba, očuvanja mira, izgradnje mira i studija mira i sukoba. Profesor Coning izgradnju mira sagledava kroz teoriju složenosti. Naime, u adaptivnom pristupu ključna aktivnost mirovne operacije je olakšavanje procesa.² Cilj mirovne operacije je da podstakne procese u društvu koji će dovesti do jačanja otpornosti onih društvenih institucija koje upravljaju unutrašnjim i spoljnim "stresorima i šokovima" i na taj način sprečavaju nasilne sukobe i održavaju mir. Pristup adaptivnih mirovnih operacija ima za cilj da podrži društva pogođena sukobima da razviju otpornost i robusnost koja im je potrebna da se nose sa promenama i da se prilagode promenama, pomažući im da razviju veće nivoe složenosti u svojim društvenim institucijama.

Knjiga *Adaptivna izgradnja mira: novi pristup održavanju mira u 21. stoleću* (Cedric de Coning, Rui Saraiva & Ako Muto, (eds.), *Adaptive Peacebuilding: A New Approach to Sustaining Peace in the 21st Century*, Palgrave Macmillan, Springer Nature, Cham, Switzerland, 344.) traga za odgovorima na hitnu potrebu da poboljšamo način na koji sprečavamo i rešavamo konflikte. Autori uvode i naučno objašnjavaju adaptivnu (prilagodljivu) izgradnju mira kroz istraživanje zasnovano na dokazima iz osam studija slučaja širom Afrike, Azije, Bliskog istoka i Latinske Amerike. Takođe, razmatra se kako Kina i Japan vide i praktikuju izgradnju mira. Knjiga se fokusira na to kako mirovnjaci, ili bolje rečeno mirotvorci, osmišljavaju, sprovode i procenjuju programe za održavanje mira, kako su interakcije između spoljnih i lokalnih aktera olakšale ili ometale stvaranje mira i kako je došlo do prilagođavanja složenosti i neizvesnosti u svakoj studiji slučaja.

¹ Cedric de Coning, "Adaptive peacebuilding", *International Affairs*, Volume 94, Issue 2, March 2018, 301–317, <https://doi.org/10.1093/ia/iix251>.

² Cedric de Coning, "Adaptive Peace Operations: Navigating the Complexity of Influencing Societal Change Without Causing Harm" *International Peacekeeping*, Volume 27, Issue 5, 2020, 836–858. <https://doi.org/10.1080/13533312.2020.1797500>.

Elizabeta Spehar (*Elizabeth Spehar*), pomoćnica generalnog sekretara UN za podršku izgradnji mira, u recenziji knjige navodi: „Za one koji su posvećeni cilju izgradnje i održanja mira..., Adaptivna izgradnja mira je neprocenljiv doprinos našem razmišljanju i praktikovanju izgradnje mira. Različiti proučavani slučajevi, od kojih mnogi rezonuju sa našim sopstvenim iskustvom, jasno pokazuju da adaptivni pristupi izgradnje mira specifični za kontekst pomažu u održavanju mira jer stimulišu, olakšavaju i podržavaju lokalnu aktivnost i otpornost“.³ Gert Rosenthal (*Gert Rosenthal*), predsednik Savetodavne grupe za reviziju arhitekture Ujedinjenih nacija za izgradnju mira, navodi da je: „Pregled Arhitekture izgradnje mira iz 2015. godine (*Review of the United Nations peacebuilding architecture*)⁴ imao značajan uticaj na rad Ujedinjenih nacija“ i da je sa zadovoljstvom „otkrio da se cilj ove knjige, kako u konceptualnim poglavljima tako i u konkretnim studijama slučaja, zasniva na pionirskom radu, započetom 2015. godine“.⁵ On ističe da seme „zasađeno“ 2015. godine nastavlja da klija, a ova knjiga predstavlja operacionalizaciju novog koncepta izgradnje mira.

Prilagodljiva izgradnja mira upravo objašnjava da su sukobi inherentno autohtoni i složeni i zahtevaju pristupe i interakcije specifične za konkretno društvo. Dakle, autori u knjizi ističu da bismo održali mir, moramo da osnažimo i komuniciramo sa lokalnim i nacionalnim predstavnicima društva. Da bismo izgradili i održali mir u bilo kom društvu, takođe moramo da promenimo i naš način razmišljanja i prevaziđemo unapred određene procedure održavanja i izgradnje mira.

Adaptivna izgradnja mira obuhvata složenost i evolucionu razmišljanja o različitim pristupima i procesima kako bi izgradnja mira delovala u različitim kontekstima. Uočavajući poteškoće linearnosti u liberalnom održavanju mira i njegove slabosti i suprotstavljajući ih prednostima pristupa specifičnih za kontekst, ova važna knjiga predstavlja doprinos održivijim nastojanjima izgradnje mira. Adaptivna izgradnja mira je svojevrsna komparativna analiza različitih studija slučaja koja otkriva nijanse i detalje o tome kako se izgradnja mira odvijala u različitim kontekstima. Ovo je korisna studija za studente, akademsku zajednicu, kreatore politike u oblasti mirovnih operacija, kao i sve učesnike mirovnih operacija pod okriljem UN.

³ Elizabeth Spehar, Praise for *Adaptive Peacebuilding*, in: Cedric de Coning, Rui Saraiva & Ako Muto, (eds.), *Adaptive Peacebuilding: A New Approach to Sustaining Peace in the 21st Century*, Palgrave Macmillan, Springer Nature, Cham, Switzerland, 2023, xi.

⁴ “Resolution 70/262 Review of the United Nations peacebuilding architecture”, United Nations, General Assembly, 27 April 2016.

⁵ Gert Rosenthal, “Praise for *Adaptive Peacebuilding* in Cedric de Coning”, Rui Saraiva & Ako Muto, (eds.), *Adaptive Peacebuilding: A New Approach to Sustaining Peace in the 21st Century*, Palgrave Macmillan, Springer Nature, Cham, Switzerland, 2023, xi.

Bibliografija

- “Resolution 70/262 Review of the United Nations peacebuilding architecture”, United Nations, General Assembly, 27 April 2016.
- Cedric de Coning, “Adaptive Peace Operations: Navigating the Complexity of Influencing Societal Change Without Causing Harm”, *International Peacekeeping*, Volume 27, Issue 5, 2020, 836–858, <https://doi.org/10.1080/13533312.2020.1797500>.
- Cedric de Coning, “Adaptive peacebuilding”, *International Affairs*, Volume 94, Issue 2, March 2018, 301–317, <https://doi.org/10.1093/ia/iix251>.
- Cedric de Coning, Rui Saraiva & Ako Muto, (eds.), *Adaptive Peacebuilding: A New Approach to Sustaining Peace in the 21st Century*, Palgrave Macmillan, Springer Nature, Cham, Switzerland, 2023, 344.
- Elizabeth Spehar, Praise for *Adaptive Peacebuilding* in Cedric de Coning, Rui Saraiva & Ako Muto, (eds.), *Adaptive Peacebuilding: A New Approach to Sustaining Peace in the 21st Century*, Palgrave Macmillan, Springer Nature, Cham, Switzerland, 2023, xi.
- Gert Rosenthal, Praise for *Adaptive Peacebuilding* in Cedric de Coning, Rui Saraiva & Ako Muto, (eds.), *Adaptive Peacebuilding: A New Approach to Sustaining Peace in the 21st Century*, Palgrave Macmillan, Springer Nature, Cham, Switzerland, 2023, xi.

Slobodan RADOJEVIĆ